

Оние кои веруваа во решението дека косовската независност донесена надвор од меѓународно-правните норми е единствената опција за стабилност на Балканот, наскоро ќе треба да дадат одговор на прашањата зошто проблемот метастазира, но истовремено да сносат и одговорност за изместувањето на постулатите на нормалните дипломатски практики. Регионот е претворен во обичен "луна парк". Многу играчки, разни посетители, шоу политички програми на секој чекор. И сè што се прави не е подложно на ниту еден степен на одговорност.

До кога Балканот ќе биде колатерална штета на неуспешните експерименти на големите сили? Еднаш го внесуваат во Европа, па утре го враќаат назад како незодозреан за да им прави друштво на европските цивилизации.

Во срцето на Полуостровот е создаден минијатурен државен субјект, без сите атрибути на државно постоење. Тоа генерира криза, генерира

нестабилност, создава регрес наместо прогрес. Дел од балканските земји го признаа тој субјект. Мораме да признаеме - под притисок и насила, а не дека навистина сакаа тоа да го сторат или дека се приврзаници на слободата и на сувереното право на малцинските групи. Со тој чин се реши можеби краткорочен проблем, но долгорочно се отворија нови епизоди на тензии и неизвесности.

Неспорно е дека последниве петнаесеттина години на Западен Балкан се спроведува големо сценарио на етничко разграничување на народите и малцинствата. Со кратки зборови кажано - тече процесот на создавање етнички чисти држави врз принципот на ревизија на постојните меѓудржавни граници. За десеттина години секој ќе живее на своето и никој нема да зависи од никого. И додека тече тој проект, зацртан можеби пред неколку децении, некој ни зборува за Европа без граници.

Утопистите продолжуваат да живеат во својата голема заблуда.

Пишува: Мишко ТАЛЕСКИ

чена Косово. Фокусот на вниманието на светската јавност се насочи кон покраината, од каде почнаа сите превирања во Југославија на крајот од осумдесеттите години на минатиот век. Милошевиќ беше новиот национален херој на Србите, а Ругова глуми косовски Далај Лама. Но, и тука Западот не остана рамнодушен на воено-политичките случувања. Како и вообичаено, ги впрегна булдожер-дипломатите, со цел да наметнат свои решенија. И ете денес Косово се развива така како што беше зацртано пред дваесет, можеби и повеќе години пред тоа.

На ова како анегдота често ми се врти во главата краткиот разговор меѓу маршалот Тито и тогашниот младинец

"Постои простор за функционална поделба на Косово. Уверувањата кои генералниот секретар на ОН, Бан Ки Мун, ѝ ги даде на Србија, дека ќе дозволи опстојување на статус кво состојбата на одредено време во мнозинските српски општини, му остава простор на Белград да управува со северно Косово и со тоа да се постигне функционална поделба на територијата. Планот кој има поддршка од Западот за остварување на државноста на Косово оди во добар правец и покрај правните проблеми со кои се соочуваме. Во извештајот на Ки Мун се прифаќа усвојувањето на косовскиот Устав како политичка реалност. На некој начин, тоа е скратеница за признавање на независноста на Косово".

Питер Фејт, специјален пратеник на ЕУ на Косово

Дека форсирањето на моделите на држави и области по етнички принцип не е ништо ново на овие простори, говорат и многубројните хронолошки и историски податоци, кои можат да се најдат во секоја обична архива на медиум или институција. Секако, и секавањата добро не служат, па можеме да се навратиме и да се потсетиме на почетокот од крајот на заедничкото југословенско живеење на братските народи и народности. Од 1991 година наваму незапирливо се одвива процесот на создавање етнички чисти држави на Балканот. Тој проект треба да биде финансиран некаде до средината на наредната деценија. Дури тогаш ќе можело да се каже дека Балканот станува мирен и просперитетен. Сè додека се турка некој модел на некаква мултиетничност во опкружувањето, кое длабоко е поделено, сè дотогаш проектантите на тие сценарија се дел од дипломатската утопија.

Во текот на деведесеттите години од минатиот век армијата на Фрањо Туѓ-

ман, помогната од некои западни центри на моќ, воено ја порази големосрпската идеја и создаде етнички чиста Хрватска. Денес српското малцинство во "лијепа наша" едвај пушта глас за состојбата во која живее. Повеќе од 400.000 Срби од Книн и Славонија некогаш повеќе нема да можат да се вратат во своите домови. Едноставно, тие се протерани за век и навек. Тоа беше првата фаза од создавањето етнички чисти држави на Балканот. Хрватска беше таа која прва се впиша во списокот на новите балкански решенија под западно покровителство.

Следуваше Босна. Крвавата трагедија на трите народи доведе до создавање посебни ентитети, кои беа етнички. Разграничувањето меѓу Србите, Хрватите и Бошњациите беше неизбежен процес, кој единствено можеше да ја спречи граѓанската војна во централната југословенска република. Дејтонската спогодба територијално ги раздвои доверешните браќа.

Потоа следуваше новата драма наре-

БАЛКАНОТ МЕЃУ ЕВРОПСКИОТ КУРС И ЕТНИЧКИТЕ ЖИЦИ

во СФРЈ од Косово, Азем Власи, на прославата на еден од родендените на претседателот на стадионот во Белград. На прашањето на Власи: "Друже Тито, кога ние Албанците на Косово ќе добиеме република?", Тито му одговорил: "Слушај мали, ако уште еднаш го спомнеш тоа, ќе леташ од трибиниве надолу"...

За тоа дека ова е веродостојна конверзација ми потврди во еден разговор внукот на Тито, Јошка Броз, кој исто така присуствувал на свеченоста и го слушал разговорот.

Зошто го спомнуваме ова? Токму затоа што Косово не е нов случај, не е проблем кој датира од времето на Милошевиќ и неговиот тврд режим. Тој можеби само го спотна проблемот, кој со децении наназад беше ставан на маргините на интересите на југословенската внатрешна политика. Дали распаѓањето на федерацијата го доживеа своето финале со Косово е сè уште прашање на кое се добиваат различни одговори. Додека за едни тоа е последното скалило од новото државно уредување на Балканот, за други е само почеток на новоотворената Пандорина кутија, која треба да изврши ревизија на териториите и на границите, во кои моментно општат нациите во регионот.

КОСОВО СЕ ПОБЛИЗУ ДО ЕТНИЧКА ПОДЕЛБА

Најавите дека на Балканот само мал дел од работите се решени, во етничко-територијална смисла, дава за право да се сомневаме дека претстојат години на нови турбо-движења на овие простори, кои треба да ја изменат состојбата во која моментно постојат новите држави. Ако Хрватска и Словенија се одлепија од старомодниот дел на Балканскиот Полуостров, останува оној долниот јужен дел, кој сè уште не е доволно дефиниран.

Проектите за Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора и Македонија не се до крај реализирани, барем според тол-

БОДЛИКАВИТЕ ЖИЦИ НА БАЛКАНОТ СЕ ПОГУСТИ

БАРААТ ПРИЗНАВАЊЕ НА КОСОВО, А НЕ ЈА УБЕДИЈА АЛБАНИЈА ДА ГО ЗАБОРАВИ ФИРОМ

Дали албанските политички субјекти во Македонија водат искрена политика кон државата на која ѝ припаѓаат и во која живеат? Дали нивните идеолошки размислувања и политички стратегии се совпаѓаат или се косат со интересите и иднината на македонската држава? Ова се прашањата на кои секогаш се добива различен одговор. Но, не е тешко да се најде веродостојниот. Партиите на Тачи и на Ахмети се обидуваат да функционираат како држава во држава, земајќи си за право да ги уриваат уставните постулати врз кои почива секоја унитарна држава. Нивните декларативни заложби за стабилна Македонија паѓаат во вода, бидејќи во практиката покажуваат сосема други тенденции. Непочитувањето на државното знаме и на државната химна се основните фундаменти на нивната нелојалност.

Од друга страна, пак, постојаното инсистирање да уживаат права, кои како малцинство природно не им припаѓаат ниту, пак, се во рамките на новиот македонски Устав поставен врз основите на Рамковниот договор, ја доведуваат во прашање унитарноста на самата држава. Доколку признавањето на Косово од страна на Македонија се поставува како примарна цел во програмата на ДУИ или на ДПА, тогаш многу е јасна дипломатијата на овие интересни групи. И Тачи и Ахмети ниту еднаш досега не се потрудија да ја убедат Албанија да ја признае Македонија под уставното име, а речиси секоја седмица двајцата се во Тирана. Тоа беше најмалку што можеа да сторат за земјата во која живеат и која ги храни. Но, ете веројатно имаат друга стратегија. Работат за Косово, а Македонија ја запоставуваат. А, ќе се потпеаат кој да влезе во новата Влада. Сега е моментот да им се испорачаат задачите, кои ќе треба без "ама" да ги завршат.

кувањата на познатите аналитичари и реалисти. Состојбата во која постојат овие држави не е ниту малку розова. Прашање е на ден или месец кога ќе се наруши нивната територијална целовитост и унитарност. Европа е свесна за таквите опасности, но наместо да ги стимулира народите со побрзи и пореални решенија за пристап во НАТО и во ЕУ, таа им остава простор на радикалните компоненти да ги дозавршат проектите, кои неминовно водат кон нови поделби и војни.

Босна стои на стаклени нозе; Србија со Косово, Војводина, Санџак и Прешево е класичен организам ставен на апарати за вештачко дишење; Македонија со нараснатите меѓуалбански проблеми несвесно форсира статус кво состојба, која не значи ништо друго освен постепено создавање мека федерација меѓу најбројните етникуми; Црна Гора со слабата административна поставеност, пак, ќе биде лесна мета на албанските аспирации од областите кон Косово и Албанија да ѝ откинат парче од држав-

КОЈ ПОТТИКНУВА НОВА РЕВИЗИЈА НА БАЛКАНСКИТЕ ГРАНИЦИ?

"Идеите за големи држави, како голема Албанија, никогаш не умираат. Илузија е да очекуваме дека таквите радикални опции ќе ги снеса и никогаш нема повторно да се појават. Целата работа е во едно организирано и успешно општество, кое радикалните опции ги држи маргинализирани. Ризикот не е во тоа дали такви ќе се појават, зашто тие веќе се присутни, туку дали нивната моќ или поддршката на нивните залагања ќе стане поголема. Развојот на настаните на Косово е проблематичен. Таму сега на терен се случува мека поделба. Во северниот дел каде има српско население Приштина не може да ја имплементира својата власт. Поделба на Косово по етничка линија би значело токму мотивирање на таквите размислувања. Ако Косово може да се дели на таков начин, зошто би било различно во Македонија, Црна Гора или во Јужна Србија? Значи, тоа ги отвора сите други прашања. Самите Косовари или некои од нив можат да помислат дека ако заради етничката структура губат дел од територијата, имаат право на компензација на друго место".

Бранко Црвенковски

"Ватикан нема намера да ја признае независноста на Косово. До моментот Светиот престол го нема признаено и во брзо време не планира тоа да го стори. Ватикан ја разбира загриженоста која ја изразуваат Русија и Руската православна црква во врска со косовскиот проблем и признаваме дека Косово е лулка на Српската православна црква. Истовремено, Светиот престол смета дека секое едно национално малцинство има право на социјална, религиозна и културна самобитност, вклучувајќи ги и косовските Албанци и српското малцинство, кои денес живеат на територијата на Косово".

Валтер Каспер, претседател на Папскиот совет за обединување на христијаните во Ватикан

ното ткиво и да го припојат кон матицата.

Сè е заплеткано, а навидум изгледа дека сме на дофат на европските стандарди. Некој упорно настојува да нè натера да веруваме во она што знаеме дека не е така. Поделбите кои настанаа во меѓународната заедница по праша-

њето за Косово, исто така, не придонесува за позитивен развој на регионалните прилики. Надуваната атмосфера по донесувањето на независниот статус за поранешната покраина се чувствува веќе неколку месеци. Постои опасност, наместо да спласне, таа да се развие во нов поопасен облик, кој може да ги за-

фати и останатите региони од опкружувањето. Дали западните земји ја предвидоа и таквата ситуација? Дали имаат стратегија за излез од новиот моментум, кој може да го зафати Полуостровот? Дали е можно косовскиот проблем да остане локализиран во тие рамки во кој сега постои или нема гаранции за

КАКО ЗАПАДОТ ЈА ЗАМИСЛУВА
ФУНКЦИОНАЛНАТА ПОДЕЛБА НА КОСОВО?

"Косово нема да дозволи етничка или територијална поделба, бидејќи земјата сега е суверена и независна. Во Косово нема да има поделба, но ќе има слободно движење. Очекуваме и Србија да го признае Косово, бидејќи само така ќе имаме мир, стабилност и регионална соработка, како услов за членство во Европската унија. Јас сум против промена на границите, но сум за регионално интегрирање. Треба да се прави разлика меѓу национална и државна идентичност. Со Албанија имаме иста национална идентичност - ние сме Албанци, но сме разделени во две одделни држави".

Хашим Тачи

тоа? Досега никој од светските големци не даде веродостоен одговор на овие прашања.

Она што го знаеме и што неколку пати го повторуваа е дека Косово е уникатен случај, кој не може да се примени на друго место во светот. Многу плитко, навистина бледа гаранција на креаторите на новиот светски поредок. Но, тука може да се проанализира еден друг дел од приказната. Косово можеби тешко би се пресликало во некој друг регион во светот како, на пример, Абхазија или Осетија, иако и тоа не е невозможно, но истото тоа Косово може да се прелее во соседните области каде има голем процент на албанско население. Како што тргнале работите, Косово нема да се движи онака како што Марти Ахтисари зацрта во планот. Неговата унитарност е доведена во прашање. Бојкотот на косовските институции од страна на Србите, кои живеат во северниот дел на Митровица и обидот за создавање паралелен систем на владеење помогнат од Белград, неминовно води кон етничка поделба на територијата. Тоа е вовед во ново сценарио, кое веројатно Западот го предвидел, но не ги знаеме мерките и стратегијата за негово спречување.

"Претседателството на Босна и Херцеговина на неодредено време го одложи донесувањето на било каква одлука за признавање на Косово. Целта на Босна е создавање и зачувување на безбедноста во регионот. Ние имаме намера да бидеме држава од специјално значење во процесот на задржување на мирот на Балканот".

Харис Силајџиќ

Како да се интегрираат земјите од т.н. Западен Балкан во Европската унија? Повеќе од петнаесет години ова е тема за која сè уште нема конкретна стратегија во Брисел. Пред неколку дена Центарот за европска политика одржа состанок под работен наслов "Балканот во Европа: да се скроти или да се преобрази?", на кој беа усвоени десеттина точки. Меѓу нив и делот како регионот побрзо да пристапи кон Европа, особено по ирското референдумско спротивставување на натамошното ширење на Унијата. Препораката од состанокот за балканските земји беше тие меѓусебно целосно да ги отворат своите граници. Се предложи укинување на визите меѓу државите од регионот и потпишување на договор за балкански пасош, по примерот на оној од нордиските земји. Договорот би ги опфаќал Србија, Хрватска, Македонија, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Косово.